

KRATKOČASNIK

glasilo Osnovne šole Primoža Trubarja Laško

šolsko leto 2019/20, 25. maj 2020, številka 4, letnik IX

Intervju s Kitajske: »Nič ne more nadomestiti pouka iz oči v oči«

Dramski igralec Rok Matek: Gradovi in stepena smetana

Zidam svoj dan

Koronavirus - tihi ubijalec

Ne mislimo le nase in na svoje ugodje

Velikonočno gospodinjstvo na daljavo

Navodila za preganjanje dolgčasa

Keksi

O novem koronavirusu je za zdaj več vprašanj kot odgovorov

KRATKOČASNIK, glasilo OŠ Primoža Trubarja Laško

šolsko leto 2019/20, 25. maj 2020, številka 4, letnik IX

Odgovorna urednica: Tanja Drolec

Uredništvo: Gal Bantan, Matic Slapšak, Eva Založnik, Frida Benedek, Marko Bolčina, Erik Holcer, Tijan Božič, Nina Jančič, Ema Šolar, Kara Stiblik, Eva Štavt, Nina Potočnik, Miha Hrastnik

Naslovnica: Mija Razboršek

Podlaga strani: Špela Videc

Didaktično gradivo je na voljo pod licenco
Creative Commons
Priznanje avtorstva- Nekomercialno-Deljenje
pod enakimi pogoji 2.5 Slovenija

Spletno objavo omogočila Osnovna šola Primoža Trubarja Laško

INTERVJU

»Nič ne more nadomestiti pouka iz oči v oči«

V prejšnji številki šolskega časopisa smo objavili intervju s Slovenko, ki živi v Franciji. Tokrat smo k sodelovanju povabili vsestranskega ustvarjalca Petra Zupanca s Polzele, ki že deset let živi na Kitajskem. Več kot velikodušno se je odzval na naše povabilo in izčrpno odgovoril na naša vprašanja.

Kitajska ni vaša rodna domovina. Rodili ste se v Sloveniji. Kako bi primerjali otroštvo slovenskih in kitajskih otrok? Se precej razlikuje?

Včasih se je razlikovalo bolj. Na Kitajskem je širše prebivalstvo zmoglo nakupiti prve televizije v devetdesetih. Pred tem ni bilo tolikšnega vpliva medijev in tudi vsebina vpliva je bila precej drugačna. Brez žanrske akcije in predvsem namenjena promoviranju partije. Recimo japonske stripe so včasih na Kitajsko tihotapili preko Hong Konga.

Zdaj je v mestih načeloma precej podobno kot pri nas. Pop glasbena scena je razvita. Popularen je bilibili, neke vrste Youtube videokanal, kamor lahko vsakdo naloži kratek video o čemerkoli, vrtijo tudi internetne serije ... A obenem je možno gledano sproti komentirati. Stotine podnapisov leti nad vizualno zgodbo.

Predvsem zdaj ves svet igra enake igrice na računalnikih ali telefonih. Na Kitajskem dovoljenje za igranje igrice, predvsem na telefonih in računalnikih, načeloma pride kmalu. Videl sem otroka v vozičku, morda starega dve leti, s tablico v roki. Tudi starša sta imela vsak svojo. Ena poglobitvinih razlik med zahodnimi starši in kitajskimi je, da se zahodni najverjetneje pogovarjajo z otroki, jih pritegnejo z nečim. Kitajski so mnogokrat tihi.

Če si otrok bogatih staršev, to lahko pomeni razvajanost, ampak tudi razne tečaje že od tretjega leta.

Največja razlika med otroštvom na Kitajskem in v Sloveniji je med podeželjem in mestom. Iz kakšne vasi v avtonomni pokrajini, kjer živim, do glavnega mesta te pokrajine je včasih več kot deset ur vožnje z avtobusom. Na podeželju spor med tradicijo in modernostjo bolj pride do izraza in izobrazba je lahko slaba. Nekatero druge province so še na slabšem, preprosto zaradi geografske lege. Treba je več dela za doseg boljših možnosti izobraževanja in dela.

Tudi to se do neke mere ponekod popravlja s hitrimi vlaki ali gao tie, ki peljejo do 400 km na uro.

Kitajska in Slovenija imata drugače organiziran izobraževalni sistem. Poznate oba. Kateri se vam zdi boljši? Zakaj?

Na Kitajskem otroci mnogokrat – odvisno od stopnje šolanja, kraja bivanja in bogastva staršev – preživijo ves čas v šoli. Tam tudi spijo, in sicer v »študentskih domovih«, kjer je včasih več kot deset študentov v isti sobi. Če poenostavim, šola sili v učenje od sedmih zjutraj do polnoči. Pri čemer učitelji v razredih s približno 60 učenci zahtevajo pomnjenje snovi, pri čemer ne dovolijo dvomov.

Kitajci so zelo osredotočeni na doseganje cilja – in v šoli je cilj opraviti test.

Ni povsem res, da to pomeni, da so otroci nekreativni. Preveč kreativnih, nagajivih, zabavnih sem srečal, da bi si drznil trditi kaj takšnega. A zaradi tega mnogi otroci vidijo starše enkrat na mesec. To je sicer manj pogosto v osnovni šoli, a v nižji srednji, kamor vstopijo z dvanajstimi leti, zelo. Noben odrasel ne deli življenja z njimi. V mnogih primerih odrasli tega niti ne znajo.

Ker mislim, da otrok ni treba tako zelo obremeniti s toliko te vrste pritiska, ker mislim, da potrebujejo otroštvo v smislu učenja od staršev, bi izbral zahodnjaški tip šolanja.

Obenem bi rekel, da je ideja otroštva, med drugim zaradi nefiltriranega vpliva vseh možnih medijev in vseh možnih informacij, v nevarnosti povsod. Noben sistem ni popoln – in noben sistem ne začne dovolj kmalu učiti stvari, kakršne bi rad videl v šolah. Recimo, kako je človeštvo začelo uporabljati jezik. Pouk bi vseboval veliko zanimivega govora o živalih. Ali o načinu delovanja možganov. Ali kako ločiti informacije na internetu, kako vedeti, zakaj kdo piše in kako delujejo reklame. Jaz bi to učil preko živih odigranih primerov v učilnicah; preko zgodb ali metafor.

Imajo otroci enake predmete?

Načeloma da. No, ni slovenščine – ampak kitajščina. In precej kmalu se začne pouk »etike« – dobeseden prevod je »način, kako misliti«. Spraševal sem ženo, kaj natančno so učili njih, a pravi, da je že pozabila.

Se na splošno življenje na Kitajskem precej razlikuje od življenja v Sloveniji?

Spet zelo odvisno od tega, kje si, kdo si.

Morda je bolje odgovoriti tako: jaz si kot tujec lahko življenje uredim po svoje. Nisem vpleten v vse niti odnosov, lahko se izmaknem. Ni mi treba na poslovne večerje, kjer bi moral tekmovati v tem, kdo bo koga napil. Ni mi treba biti buden do polnoči – kar je tukaj skoraj nujno. Nihče te ne sili – le navada je takšna. Ni mi treba dvakrat reči ne, preden kaj sprejem. Ni mi treba spraševati, če kdo želi sladoleđ, ker bi ga rad jedel jaz. Ni se mi treba, ko se mi kaj zgodi, nasmehniti namesto preklinjati. Pravzaprav se od mene pričakuje, da sem drugačen. To je vloga, ki jo je enostavno igrati.

Vsaka kultura ima svoje posebnosti, ki so, sploh če jih opazuješ z razdalje, rahlo smešne. In vsi smo le ljudje, ki se poskušamo znajti med temi pravili, za katera se včasih zdi, da so jih uveljavila izvenzemeljska bitja, da se z nami igrajo in preusmerijo našo pozornost stran od pomembnih reči.

Morda na Kitajskem pogrešate kaj, kar obstaja v Sloveniji?

Do neke mere sem pogrešal kruh, ker mi kitajski stil kruha ni všeč, do nakupa prvega slabega kruha pa moram s podzemno. Zato sem se ga naučil peči sam. Predvsem pogrešam kulturno udejstvovanje. Nanning je mlado mesto in sekundarne kulturne potrebe šele prihajajo v veljavo, pogrešam organizacijo alternativnih kulturnih dogodkov, ki jih je res zelo malo.

Kaj vas je nagovorilo, da ste odšli živeti na Kitajsko? Se je selitev zgodila kar čez noč?

Ljubim stik z neznanim. Kako se znajti v tujem okolju. Kitajska je bila zelo tuja – in obenem precej bolj bogata glede marsičesa, kar sem prej prebral in pričakoval. Ampak ne, selitev se ni zgodila čez noč. Najprej sem tja potoval – trikrat v treh letih. In na nek način je potovanje enostavno; vedno se imaš kam vrniti. Ostati nekje je težko. Ni kokona, ni območja, kjer se počutiš udobno. Med temi tremi leti potovanj sem premišljeval, bil živčen, preverjal ..., preden je padla kocka.

Se imate namen kdaj vrniti v rodno domovino?

Nimam pojma! S soprogo sva nameravala za najmanj leto dni na Tajska, kjer bi ona poučevala kitajščino. In od tam ... bi se odločala naprej.

So bili začetki življenja na Kitajskem drugačni, kot ste si predstavljali pred odhodom tja?

Ne zares, ker sem na podlagi potovalnih izkušenj načrtno in strogo izganjal pričakovanja, kolikor sem le mogel.

Kaj vas je presenetilo v pozitivnem smislu?

Lahkotnost navezovanja stikov in pridobivanje pomoči. Vedel sem, da se bo to dogajalo, a se je vendarle dogajalo mnogo bolj, kot sem si mislil. Prvi, ki sem jih spoznaval, so bili študenti – torej najbolj zanesljiva bitja, kar jih je (vsaj tukaj).

Ampak to je ena od prednosti, ki jih imaš kot beli tujec, sploh če odideš v kraje, kjer belca vidijo enkrat na leto, če sploh. Ne mislim na Nanning – tu obstaja skupnost zahodnjakov. Mislim na podeželje.

Se pogosto vračate v Slovenijo? Imate kdaj domotožje?

Načeloma se vračam enkrat na leto, ampak je odvisno. Letos so razmere preveč zapletene, torej ne bo Evrope. Domotožje ... ne zares. Nekako je moje življenje vselej prehitro, premalo časa imam in preveč stvari za narediti, da bi domotožil.

Zagotovo vas Kitajci kdaj vprašajo o rodni domovini. Kako jo opišete?

Starejši Kitajci še vedno najprej prepoznajo Nansilafu, torej Jugoslavijo, Tita in Most na Drini. Mlajši morda vedo za nogomet ali košarko. Šokanten podatek je vedno majhnost. »V mojem domačem kraju, na Polzeli, imamo tri ali štiri restavracije.« Po tem podatku »dol padejo« in se jim vse skupaj zdi povsem nepredstavljivo. Ampak rad omenjam tudi ohranjenost narave in navado imetja vrtov, to je slovenska posebnost tudi v globalnem smislu.

Kaj bi svetovali Slovencem, ki razmišljajo o življenju na Kitajskem?

Najbolj pomembna informacija je številčnost v vsakem pomenu besede. Ta narekuje vse ostalo. Potem je zelo pomembno, kam greste. Jug je povsem drugačen od severa. Nato: ne mislite, da boste rešili težave z vrednotami, ki prihajajo iz Evrope. Kultura vsekakor premore vpliv. Recimo: ne mislite, da če boste nekje iskreni, da vas bodo zaradi tega bolj cenili. Odvisno od okoliščin, a zelo možno, da boste izpadli neumnež.

Kaj povprečen Kitajec počne v prostem času?

Nima ga. No, če ga ima, kupuje. Če gre ven, gre na šao kao oziroma žar in na karaoke.

Kaj vi najraje počnete, ko imate čas?

Moja pojma prostega časa in dela sta že petnajst let povsem premešana. Nekako ni prave meje. Tudi vsak sprehod lahko pomeni neko idejo ali informacijo, iz katere potem pišem.

Kot filmski kritik veliko gledate filme, berete ... Tudi pišete. Izdali ste že kar nekaj knjig.

Več kot dvajset let pisanja za Novi tednik in Radio Celje ... Uh, star sem. Filmov vidim manj kot nekoč, približno dvesto na leto. Preberem približno sto knjig na leto – in stalno poskušam menjati snov. Še vedno imam kot v mladih letih rad znanstveno fantastiko in fantastiko, a ponavadi me radovednost suva tudi recimo v knjige psihologije, zgodovine, fizike – ki jo komajda razumem, a nič ne de – do računalništva, biografij, in tako naprej.

Pišem od malega. V osnovni šoli sem na roke sestavljal in pisal neke vrste mesečnik, ki je imel štiri ali pet izvodov. Prvo knjigo sem objavil leta 2001, imenuje se Tri – to je fantastika, pomešana z grozljivko. Odkar sem na Kitajskem, sem objavil še dve knjigi. Obešanje zmajev glave je zbirka potopisov, Kitajska, dežela razdalj in jaz pa je delno avtobiografska, delno opis kitajskega življenja od majhnega do starosti – gledano od spodaj navzgor, a brez politike. Govori o navadnih ljudeh tukaj na Kitajskem.

Redno objavljam v Mentorju, Sodobnosti, reviji Svet in ljudje in še kje.

Kateri je vaš najljubši film nasploh, kateri kitajski in kateri slovenski? Zakaj?

Nimam najljubših. Že pred časom sem ugotovil, da mi čas ter izkušnje spremenijo mnenje. Zato nerad »lestvičim«.

Sicer pa imam rad Ekspres, ekspres režiserja Igorja Šterka, ker so mi vseč vlaki in mi je ljuba univerzalnost filma. Ko sem bil majhen, sem imel rad Kekca. Ruševine Janeza Burgerja so morda bolj zrel primer nečesa, kar mi je vseč, ker gredo tako globoko v idejo igranja vlog v vsakdanjosti. Film Razredni sovražnik Roka Bička je odličen, pri tem je pomembna razprava o aktualnih vprašanjih. In mimogrede, način, kako je predstavil kitajsko družino, je točno takšen, kot mora biti. Animator Dušan Kastelic je med najboljšimi na svetu.

Od kitajskih ... Vzljubil sem Kitajsko (in igralko Zhang Zhi Yi) preko dela režiserja Anga Leeja Prežeči tiger in skriti zmaj. Vseč so mi bili tudi stari topli človeški filmi Zhang Yi Mouja, recimo njegov Niti en manj (Not One Less) ali The Road

Home / Wo de fuqin, muqin. Ne spomnim se, kako so ga prevedli v slovenščino, verjetno Pot domov. Smešno, ugotavljam, da si zdaj bolj zapomnim kitajski kot angleški naslov filmov.

Kitajci so nasploh dobri v oblikovanju drame iz nostalgije, predvsem odnosov med starši in otroki. Nihče drug ne zna tako »zasolziti« na ta račun.

Imate morda tudi najljubšega pisca knjig?

Podobno kot pri filmih ... Kot ljubitelj fantastike skoraj moram omeniti Tolkiena, ampak po drugi strani Tolkien ni bil prvi in morda niti zdaj ni naj. Ljubim njegovo grajenje sveta in jezikov, a moško-ženski odnosi in odnosi med rasami so preveč belo-črni. Ameriška pisateljica Ursula Leguin bi bila med prvimi – predvsem zaradi načina, kako je uporabljala fantastiko skoraj anarhistično, a vedno z izjemno empatijo. Diana Wyne Jones je neke vrste predhodnica J. K. Rowlings. Njene zgodbe so magične, a obenem prizemljene, izredno duhovite in primerne za vse starosti.

Od novejših ... Angleška pisateljica Catherine Webb ali Claire North s svojo mestno fantastiko, odlična je pri velikih tematikah, piše izredno berljivo. Trenutno berem fantastiko Roberta Jacksona Benneta. Všeč mi je, kako kombinira magijo s kapitalizmom in z denarnim sistemom.

Tudi Miha Mazzini je »car«. A če bi naštel še dvajset imen, bi le načel povrhnjico. Mislec in esejist Neil Postman je nujno branje. Tony Judt je odličen opisovalec zgodovine. Noah Yuval Harari združuje vse znanosti v oddaljen pogled na človeštvo.

Katere kitajske jedi so vam najljubše?

Tudi to se spreminja! You po mian, testenine iz Xiana, popražene z oljem, so trenutna strast. Guo bao rou je svinjina, pomokana, popražena in prelita s praženim sladkorjem. Prihaja s severa Kitajske.

Kitajske prehranjevalne navade so drugačne od slovenskih. Lahko kaj več poveste o tem?

Hm, verjetno mi ni treba ponavljati, da se riž je kot kruh? Morda je bolj zanimivo omeniti, da ljudje predvsem zelo radi jedo, hrana je najpomembnejša stvar na svetu. So naravno rojeni gurmani. Ni čudno, da je njihov pozdrav ne

»sjevus«, ampak »ni che fan le mei you«, kar pomeni »ali si že jedel«. Jedo stalno, večkrat, a manjše obroke. Nočni prigrizek je nujen.

Kitajščina in slovenščina spadata v različni jezikovni družini. Če bi ju primerjali, katera se vam zdi zahtevnejša?

Seveda je možno primerjati jezike na podlagi tega, kako je organizirana slovnica. Ampak zame je uporabno meriti težavnost nekega jezika v odvisnosti od tega, kako oddaljen je tvoj jezik od tistega, ki ga skušaš dojeti.

Vsak jezik ima različne vidike. Mislim, da je slovenska slovnica težka. Uh, zapletena! »Enostavno« kitajsko slovnico se je, mislim, naučiti lažje. Besede se ne spreminjajo zaradi drugačnega časa – le dodaš besedico »le« ali »guo« glagolu in imaš preteklik. Svojina prav tako – le dodaš »de« in ti to pove, čigavo je kaj.

Težja plat kitajščine so pismenke – ki so znanost zase – in ton izgovarjave. Imajo štiri tone. Besedica »ma« se izgovori na štiri različne načine, drug ton lahko pomeni tega, kar ste povedali, spremeni iz mame v konja.

Kako dobro obvladate kitajščino? V katerem jeziku se največ sporazumevate?

Če bi delal izpit, bi verjetno zmogel HSK4. To je malo pod sredino. V praksi to pomeni, da se lahko pogovorim vse osnovne stvari, z malo truda še rahlo več kot to. Dober sem v pomnjenju korenin besed, kar pomaga. Zdaj tudi že poznam odzive ljudi – in če mi je jasna tematika pogovora, vsaj uganem, kaj se pogovarjamo. Nasploh bolj gledam kot poslušam, ko se pogovarjam z ljudmi. Vse to ni izredno dobro, ampak zadostuje. Še vedno se največkrat sporazumevam v angleščini.

Vas Kitajci kdaj prosijo, da povejete kaj po slovensko? Kakšni so njihovi odzivi?

Oh, velikokrat. Slovenščina se jim zdi zabavna. Načeloma se izgovarjave naučijo hitro, posebno težavo jim predstavlja je izgovarjava črke r.

Ali kitajskim učencem materinščina predstavlja takšen zalogaj kot slovenščina slovenskim?

Se mi zdi, da je vedno tako, ali ni? Predvsem si ne zapomnijo, kako napisati besede. Preveč jih je, in ... tipkanje »pomaga«, da pozabijo pisanje.

V katerem mestu na Kitajskem živite? Zakaj ravno tam? Kako bi ga opisali?

Živim v Nanningu, na skrajnem jugu, dvesto kilometrov od meje z Vietnamom. Nanning je mlado mesto, vzpostavljeno je bilo kot glavno mesto pokrajine približno šestdeset let nazaj, a to pomeni, da ima vse prednosti velemest, toda z manj gneče in hitenja. Ima približno šest milijonov prebivalcev. Podzemno smo odprli tri ali štiri leta nazaj. Nanning je tudi zeleno mesto – veliko je palm in tropskega sadja. Slaba plat je visoka temperatura, zime ni oziroma temperature padejo do deset stopinj, prisotna je dušča vlažnost.

Bližje so mi počasnost in ležernost, »zabavnjaškost« juga, čeprav to pomeni tudi slabšo izobrazbo – zamujanje, lenobo, morda tudi nesposobnost. Severnjaki so načeloma stokrat bolj produktivni, a tudi stokrat bolj pohlepnji.

Ko sem se selil na Kitajsko, je bil namen ostati eno leto. Avtonomna pokrajina Guangxi se je zdela ravno dovolj velika, da sem mislil, da jo je možno prepotovati v enem letu oz. vsaj pridobiti vtis o vseh delih pokrajine ter obenem obiskati vseh dvanajst narodnosti, ki živijo tukaj.

Narodnosti oziroma etnične skupine bi moral opisati bolje. Predstavljajte si, da bi v Sloveniji imeli vasi, kjer bi ljudje še vedno nosili »gvante«

in klobuke in vse tisto, kar poznamo kot narodne noše ... Si lahko predstavljate? Zdaj si predstavljajte, da je teh vasi tisoče in da je narodnosti sicer dvanajst, a ima vsaka še podskupine – to pomeni nešteto različnih noš. Ampak ne le noš, temveč tudi jezikov, navad ...

In te številke veljajo le v avtonomni pokrajini Guangxi – da sploh ne začnem govoriti o recimo Yunnanu ali Guizhoju. To je morda največja povsem odkrita skrivnost Kitajske – da pod načelnim sloganom enakosti in komunizma združuje izrazito multikulturnost. In da ima izkušnje v ravnanju s to multikulturnostjo. Slabe in dobre, a vsekakor izkušnje.

Kakorkoli, tisto prvo leto sem služil denar s pisanjem za slovenske časopise in tu le potoval; živel sem pod vtisom, da bodo stari načini življenj teh narodnosti kmalu izginili in da so to zadnja leta, ko še lahko dobim vtis glede dela prebivalcev države v procesu spreminjanja.

Koliko let že živite na Kitajskem? Ste jo v tem času že prepotovali?

Zdaj sem za stalno na Kitajskem, in sicer od leta 2010. Prekrižaril sem bolj ali manj vsa območja »svoje« avtonomne pokrajine in sosednjega Yunnana. Seveda sem šel tudi drugam, v Peking, Šanghaj ..., a namen je vedno bil dojeti bližnje okolje, imeti izkušnje iz tega okolja. Ponavljam, Kitajska predstavlja več svetov. Zadovoljen sem, če bolje dojemam tega v svoji bližini. Da imam zemljevid v glavi in na pamet točno vem, kako oddaljen je kateri kraj in kakšno posebnost premore.

Kitajska pokrajina ... Kako se razlikuje od slovenske?

Guangxi je do neke mere precej podoben Sloveniji, tudi kras imamo, čeprav izrazito širno posejan, in fantastično panoramski svet. Največja gora Mačji uhelj je približno tako visoka kot Triglav, tudi nekaj morja imamo. Sicer pa je Kitajska polna vseh vrst ekstremov. Od puščave do gora, od ledene zime do tropskega podnebja, od legend o jetijih (Himalaja) do ljudi, ki se imajo za napol pave (Dai v Xishuangbanni).

Trenutno je Kitajska podobno kot ostale evropske države v karanteni. Kako so se ljudje sprijaznili s tem?

V času, ko to pišem, počasi prihajamo iz karantene. Pravzaprav je Kitajska iz karantene prihajala bolj počasi kot Evropa, kaj šele Amerika. Odzivi so bili različni, a načeloma so ljudje preprosto ubogali. Vedeli so, da so bile na začetku težave zaradi načina, kako se je kitajska vlada soočala z virusom, a navsezadnje ji v imenu varnosti za družbo zaupajo.

So ukrepi pri vas enako strogi kot v Sloveniji? Je ljudi strah?

Tu so bili – po tistih začetnih težavah – zelo hitro zelo strogi ukrepi. Predvsem je bilo gibanje mnogo bolj omejeno in nadzorovano. Slovenija je imela nekaj »strogih« ukrepov, za katere ne vem, kako smiselni so, a nekaterih drugih, ki bi bili nujni, ni uvedla. Med nenujne spada recimo razkuževanje prostorov – tega tukaj nismo nikoli počeli. Ideja je, da ljudje niso v stiku, če pa pridejo razkuževalci, to pomeni stik, ali ne?

Še vedno mislim, da zahod preprosto ne dojema, katere so prednosti v podobnih okoliščinah.

Med nujne ukrepe spada čim več testiranja. Tu so bili testi takoj zastoj, tudi za tujce. Nujno je tudi preprečiti stike, sploh v množici, in slediti gibanju posameznikov, da lahko omejiš virus. Ne moreš prepustiti posamezniku, da ve, katera bolezen ga je prizadela, in kako točno se bo odzval nanjo. Kako vse to storiti, da osebne pravice ne bodo ogrožene, je stvar razprave, a glede na to, da na Kitajskem zaradi kulturnih silnic pojem osebnosti in osebnega prostora ne obstaja, je jasno, da o tem ne bodo veliko razmišljali.

Strah je, a to ni isti strah kot v vojni – nihče nikogar ne bo ranil in ubil. Kljub temu da se o virusu zdaleč ne ve vsega, je dovolj jasno, kaj povzroči in kako ga omejiti.

Kaj lahko počnete in česa ne?

V najstrožjih trenutkih je ena oseba v gospodinjstvu lahko šla ven le enkrat na tri dni. Stanovanjske skupnosti so bile blokirane, ven si lahko šel le, če so ti prej izmerili temperaturo, in sicer z masko in s skeniranjem kode na posebni aplikaciji, ki jo še imamo. V supermarketu so prav tako izmerili temperaturo, ti poskenirali kodo.

Vsega ostalega nismo mogli početi. V najhujšem času je bila tudi podzemna zaprta, potovanje je bilo povsem onemogočeno, vasi v Guangxiju (in

drugod) so bile zablokirane, noter so prihajali le zdravniki, ki so preverjali stanje in pomagali.

Kako gledate na to obdobje?

Kot sem že rekel, spremljam dogajanje v znanosti, kolikor morem, in bolj ali manj sem nekaj podobnega pričakoval že dolgo časa. Kar se je dogajalo, ni najhujše. Imeli smo srečo. No, da ne bom prehiter – v možnost drugega vala še vedno obstaja.

Virusi so izredno zanimivi in že nekaj časa smo bili le zaradi sreče samo korak pred podobno epidemijo, ki se lahko sproži kjerkoli, kadarkoli. Tudi zato niti približno ne verjamem raznim teorijam zarote.

Eden stalnih dolgoletnih procesov je, zelo posplošeno, naslednji: človeški posegi povzročajo erozijo prsti, z odkrivanjem novih plasti zemlje se odkrivajo novi virusi in podobno, ki se naselijo na živalih, ki se potem prav tako selijo, virusi mutirajo, preskočijo na ljudi, ki smo prav tako izrazito tranzicijska bitja. In tako ...

Največja težava povsod po svetu bo dojemanje resničnosti. Ljudje na zahodu mislijo, da so imuni in skoraj nesmrtni, da se svet ravna po tem, v kar verjamejo, tukaj pa preveč »ubogajo«. Kakor hitro ne bo navodil, se bodo vrnil k prejšnjemu početju. Zadnjič sem videl starca s podeželja, oblečenega v vojaško uniformo, a brez maske, kako je stal na robu ene glavnih cest v Nanningu in imel na palici obešeno divjo želvo ter jo je ponujal mimoidočim v nakup. Tako to gre.

Vsaj za zdaj se zdi, da se je večina ljudi na svetu le bolj trdno oprijela tistega, kar so trdili prej. Redko vidim racionalnost in sposobnost razbijanja lastnih teorij ter sposobnost učenja nečesa novega.

Imate tudi pri vas slogan #ostani doma? Kako bi to zapisali po kitajsko?

Tu ni bilo sloganov ... Le ubogaš in pika. Hm ... Morda »dai zai jia«.

Je tudi pri vas pouk za učence in dijake organiziran na daljavo? Kakšno je glede tega mnenje otrok in staršev?

Seveda – to je bila rešitev, ki so se jo poslužili mnogi. Mislim, da nihče ni preveč zadovoljen s tem. Ponujam nekaj odgovorov, ki sem jih dobil od svojih nekdanjih učencev:

Mo Ting Ting z univerze za narodnostne manjšine: »Mislim, da smo zaradi internetnega pouka vsi bolj leni (tudi jaz). Ampak učitelji nam dajo ogromno domače naloge, več kot prej. Mislim, da si večina želi, da se vrnemo v šole.«

Dekle z angleškim imenom Chris študira v Pekingu: »Sem drugi letnik univerze. V vsakem primeru je lažje nam kot tistim, ki bodo poleti imeli gaokao (najbolj pomemben kitajski izpit, ki določa, na katero univerzo boš lahko šel). Seveda nisi tako zbran, če si doma – nenazadnje lahko imaš pouk v postelji. Šalim se. No, mogoče. Poskusim si vzpostaviti posebno mesto doma, namenjeno le študiju. Zame je najtežje imeti pouk brez dela v laboratoriju. Ni isto. In seveda včasih internet ni dovolj dober. Nenazadnje imamo veliko več domače naloge. Mislim, da učitelji menijo, da tako nadoknadijo pouk v živo, a je enostavno preveč. Najslabše je, da dnevno dobiš stotine sporočil z vseh možnih različnih platform. Torej moraš imeti neke vrste beležko ali urnik, da ne zamudiš česa pomembnega. Sestavljanje vsega vzame vsaj uro na dan. Kljub temu poskusim dnevno nameniti nekaj časa, eno uro, za telovadbo. To je v dneh karantene zelo pomembno. Ni prijetno biti ves čas doma, ampak se da se zdržati.«

Se pojavljajo tudi kakšne prednosti takšnega načina šolskega dela?

Razprava o tem je tukaj na Kitajskem zelo aktualna že nekaj časa – kitajska vlada vlaga ogromno v vse možne napredke znanosti, med drugim tudi v možnost pouka na daljavo. Rekel bi – in ne le jaz – da ničesar ne more nadomestiti pouka iz oči v oči.

Kako je z odpiranjem šol?

Tu so se načeloma odprle, a je šlo zelo počasi in z mnogo napovedmi, ki se nazadnje niso uresničile. In zelo korak za korakom. Vse univerze še ne delajo. Zadnji se bodo odprli vrtci in zasebne šole.

Ko se bo to obdobje končalo ... Kaj si boste najprej privoščili? Česa si najbolj želite?

V tem trenutku predvsem z ženo upava, da bo načrt Tajska uspel.

Kako vidite družbo prihodnosti – v povezavi s to preizkušnjo? Bomo iz nje izšli boljši?

Kot sem rekel, vsaka kultura je reagirala bolj ali manj v skladu s svojimi vrednotami, tisti najbolj neumni v skladu s političnimi cilji. Če dam živo primerjavo: to so ljudje, ki bi v času črne kuge hodili od hiše do hiše in skrivaj prodajali okuženo meso.

Kar bi se morali naučiti, je, da obstaja neke vrste skupna množica – niz vrednot, ki jih preprosto moramo deliti kot človeštvo. Ali pa kot človeštvo ne bomo preživeli.

Želim si, da bi se svet naučil večjega zaupanja in vlaganja v avtoriteto znanosti ter bi bil s tem pripravljen na podobne izbruhe. Manj izoliranosti in več pripravljenosti učiti se en od drugih – recimo kitajski sistem stanovanjskih skupnosti je vreden pozornosti, a ne na račun izgube osebnih pravic.

Ampak morda je bolje reči tako: če se hočemo karkoli naučiti, potem mora razprava o teh vprašanjih biti jasna, prisotna povsod, glasna.

Ostanite zdravi ...

Vi tudi!

Uredništvo

Foto: osebni arhiv Petra Zupanca

Ljudska republika Kitajska je država v Aziji. Je najbolj obljudena država na svetu s približno 1,404 milijarde prebivalcev. Obsega približno 9.600.000 kvadratnih kilometrov in je tretja ali četrta največja država po površini, odvisno od vira.

Kitajska je kulturno in geografsko območje ene najstarejših civilizacij ter naroda Kitajcev. Območje se je po zadnji kitajski državljanski vojni razdelilo na ljudsko republiko, obsegajočo celinski del, Hong Kong in Macao, ter na tradicionalno Kitajsko, obsegajočo Tajvan in druge otoke.

Kitajska civilizacija je najstarejša neprekinjena civilizacija, ki ima dolgo zgodovino pisave in več pomembnih odkritij, kot so papir, kompas, smodnik in tisk. (wikipedia)

Gal Bantan

GAL
BANTAN

SPOMINSKI KOMENTAR

Gradovi in stepena smetana

Koronavirus je nenadoma spremenil podobo našega vsakdanjika. S spremembami, ki jih je prinesel, se soočamo vsi. Zanimalo nas je, kako se z njimi spopadajo tudi nekdanji učenci naše šole in kako preživljajo ta čas. Tokrat smo za komentar prosili dramskega igralca Roka Matka, ki je zaposlen v Gledališču Koper. Za bralce šolskega časopisa je napisal komentar, v katerem je prepletel niti sedanjosti in preteklosti.

Sonce je pravkar pokukalo izza hriba in me s toplimi žarki požgečkalo po nosu. Ponavadi sem palček zaspanček, ki rad spi pri zastrti zavesi, da ga dan prehitro ne predrami, vendar je v teh dneh drugače. Vstanem, pojem zajtrk, ki ga vsak dan začinem s prijetno klavirsko glasbo. Premislim in pripravim načrt opravkov ter nalog, ki me čakajo. Poskrbim za dopoldansko malico, skuham čaj in vse skupaj skrbno shranim v nahrbtnik, saj se odpravljam na vsakodnevni sprehod v gozd. Korak za korakom se vzpenjam na bližnji hrib, vdihavam nove misli, se ustavljam, gledam in opazujem drevesa, ki zelenijo v novi pomladi, poslušam čudovito petje ptic.

Spomini me popeljejo v čas, ko sem moral biti doma, ker sem preboleval norice ali po domače rečeno vodene koze. Moral sem biti doma, da jih ne bi prehladil. Nosil sem rdečo pižamo od jutra do večera, prepisoval naloge, ki so mi jih prijazno posredovali sošolci, in veliko gledal skozi okno ter opazoval okolico. Čas je tekel drugače, tako kot na svoj poseben način teče danes. Skupaj smo bili čas, jaz in moja domišljija. Poiskal sem kakšno staro prazno kaseto, jo vložil v kasetofon in se snemal ob prebiranju kakšnega odlomka besedila, ki mi je bilo všeč. Vmes se je pogosto prikradla tudi kakšna pesem. Zavrtel sem si kakšno melodijo in zraven na ves glas zapel, da so me slišali vsi sosedge.

Še vedno hodim proti svojemu hribu na robu Ljubljane, globoko diham, se pogovarjam sam s seboj in razmišljam, kako bom za spletno stran svojega gledališča prebral pesem ali odlomek iz berila, ko bom prišel na vrh hriba, da bo za učence zanimivo in zabavno in da bo moj posnetek zanje privlačen.

Ko sem v rdeči pižami rešil šolske naloge, sem zbral vsa bitja, palčke in ostale figure ter jim zgradil grad iz kock, ki sem jih imel doma. Grad je bil zame nekaj posebnega. Pisalno mizo sem vsako popoldne popolnoma izpraznil, da sem lahko figuram in palčkom postavil dvor. Nobene malenkosti nisem pozabil. Prebivalci gradu so imeli svoje spalnice in kopalnice, parke za sprehode, sobe za učenje in branje ter pristajalne steze za letala. Takrat nisem imel mobilnega telefona. Beseda internet je bila čista neznanca in izraz Facebook profil je bil znanstvena fantastika. Osrečilo me je že to, da je bil sošolec tako dober in se je oglasil pri meni doma ter mi predal šolske naloge, ki so jih s sošolci v šoli reševali tisti dan.

Prispem na svoj hrib, si obrišem kapljice potu, ki so se pojavile na čelu, vzamem telefon in še enkrat preberem besedilo, ki ga želim posneti. Po nekaj poskusih mi vendarle uspe brez napak prebrati in posneti izbrano besedilo iz berila za učence. Posnetek bo objavljen na spletni strani našega gledališča.

Vrnem se domov, odgovorim na elektronska sporočila in se pripravim na večerne videokonference, kjer vadimo branje besedil za novo spletno uprizoritev. Med pripravljanjem kosila poslušam koncert za violino, razmišljam o tem, kdaj se bom kot igralec spet srečal z občinstvom v živo. Ker se zavedam, da takšnega dogodka še nekaj časa ne bo, si pripravim palačinke z marmelado in stepeno smetano, da se malo potolažim.

Stojim v rdeči pižami in odprem vhodna vrata našega stanovanja, ker nekdo živahno trka. Po nekaj dneh petja in sestavljanja gradov svojim junakom se neizmerno razveselim skodelice stepene smetane, ki mi jo prinese oče, ker sem se pridno držal navodil, da moram ostati doma in paziti na svoje zdravje. Okus tiste stepene smetane čutim še danes.

Ko sem bil majhen, sem gradil gradove za svoje junake, pel pesmi in ustvarjal svetove, ki so lahko živeli le v moji domišljiji. Zdaj ko sem odrasel, prav tako ustvarjam in si lahko zamislim nove svetove, kjer smo lahko spet blizu. Vi, ki radi pridete v gledališče brez staršev in kričite na vso moč, ker nekdo na odru reče čudno besedo, in mi, ker imamo radi, da se odzovete na predstavo točno tako, kot jo čutite.

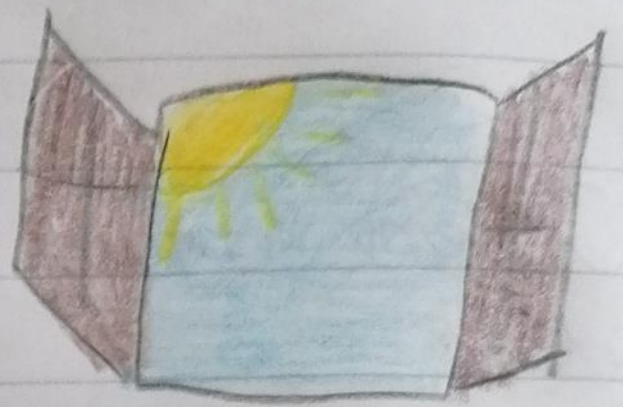
Večer je, sedim za mizo. Spet smo skupaj čas, jaz in domišljija. Obujam lepe spomine in se počasi odpravljam spat, saj bo za svetlo luno, ki plava po nebu, kmalu posijalo sonce, ki me bo spet požgečkalo in povabilo v nov dan, ko boste vi sedeli v dvorani, klepetali, navdušeno vzklikali in ploskali, medtem ko bomo mi igrali ter se trudili, da bi vam poskušali povedati kaj novega.

Rok Matek

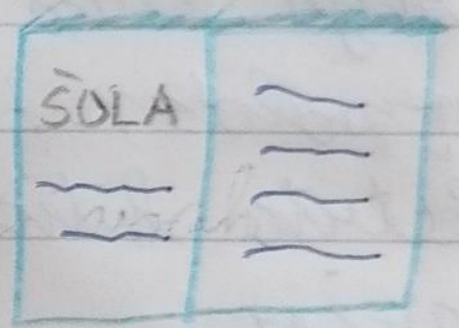
ZIDAM SVOJ DAN

Matic Beapsak

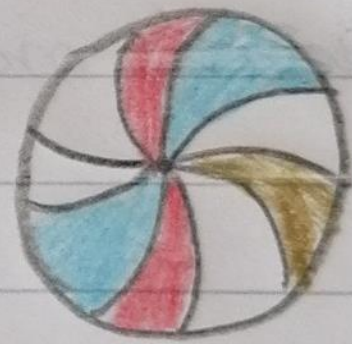

Ko zjutraj se zbudim,
presenečen ugotovim,
da zopet sem doma,
ker Corona v vas je prišla.

Vse je тихо in hladno,
le kom je veselje šlo,
virus pa tak,
ločen je prijatelj vsak.

Šolo si razporedim,
da vse spravi navedim.

Kuham, pospraviljam, pomivam, sezam,
se z bratcem in sestrico igram.

Ko vse navedim
popoldnom se sprostim,
hitro ven na zrak,
da zdrav bo moj korak.

Zvečer utrujen zaspim,
im si žejo zavledim,
da zdravi bili bi vsi,
domači in prijatelji.

MNENJE UČENCEV

Koronavirus – tihi ubijalec

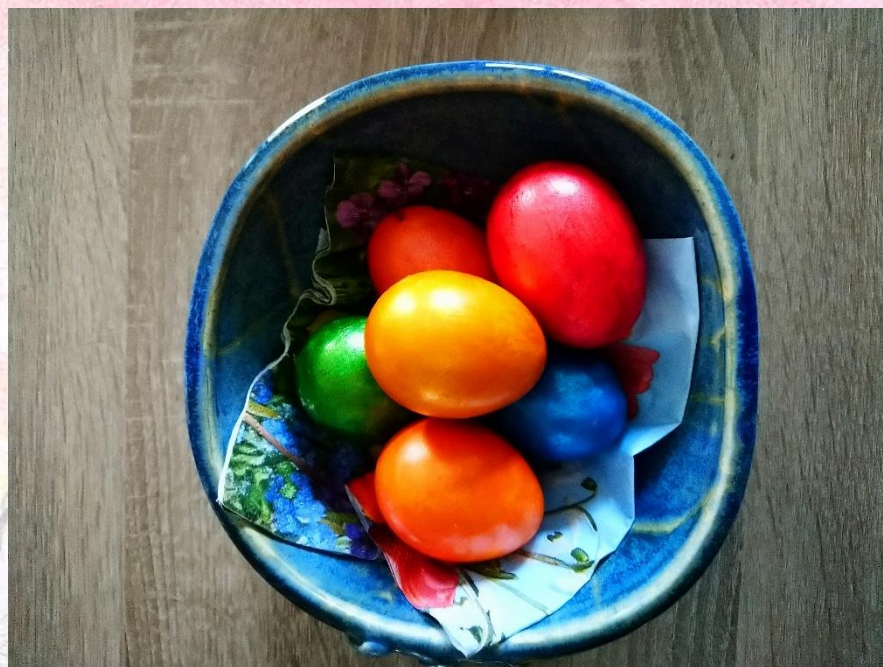
Leto 2020 se je začelo dokaj nepričakovano. Z epidemijo koronavirusa (covid-19). Na Kitajskem so v mestu Wuhan 31. decembra 2019 prvič poročali o izbruhu.

Bolezen ima številne simptome. Najpogostejši so slabo počutje, nahod, utrujenost, vročina, kašelj in pri težjih oblikah pomanjkanje zraka.

Večina ljudi, kar 80 odstotkov ima lažjo obliko bolezni. Ranljivi so predvsem starejši, saj imajo večinoma že brez epidemije dovolj težav z zdravjem. Posledica koronavirusa je lahko tudi smrt. To so predvsem starejši in ljudje s kroničnimi obolenji srca, dihal, s sladkorno boleznijo ... Za težji potek bolezni je značilna tudi pljučnica.

S koronavirusom se lahko okužimo s tesnejšim stikom z okuženimi (manj kot 1,5 metra). Lahko se okužimo tudi s stikom z onesnaženimi površinami.

V Laškem so 16. marca uradno zaprli šole. Nekateri učenci so ostali doma že v petek, 13. marca. Od zaprtja šole nam učitelji redno pošiljajo snov in naloge, ki bi jih morali predelati v šoli. Nalog je bilo na začetku zelo veliko, a se zdaj že umirjajo. Imeli smo tudi športni dan na daljavo, ki

je vključeval pohod ali progo z ovirami. Z nekaterimi učitelji imamo videoklice s pomočjo aplikacije Zoom in tako komuniciramo z njimi in med seboj.

Zdaj si učenci še posebej pomagamo, če kdo ne razume snovi ali ne zna rešiti vaj. Tudi učitelji so nam vedno na voljo in jih zanimata naše učenje in reševanje. Z učenjem nove snovi nimam težav, čeprav ni tako lahko, kot če učitelji vse razložijo.

Eva Založnik

Foto: Frida Benedek

OPIS BOLEZNI

Ne mislimo le nase in na svoje ugodje

Koronavirus je skupina virusov iz skupine SARS-CoV-2.

Covid-19 je zelo nalezljiva bolezen, ki se širi z respiratornimi kapljicami, ki se nahajajo v kašlju in dihanju okuženih oseb. Povprečna inkubacijska doba je od 2 do 20 dni. Znaki okužbe so podobni gripi, npr. vročina, kašelj, oteženo dihanje, bolečine v mišicah, utrujenost ... Najbolj ogroženi so ljudje, ki so starejši od 65 let, in tisti, ki imajo slabše zdravstveno stanje oz. oslavljen imunski sistem.

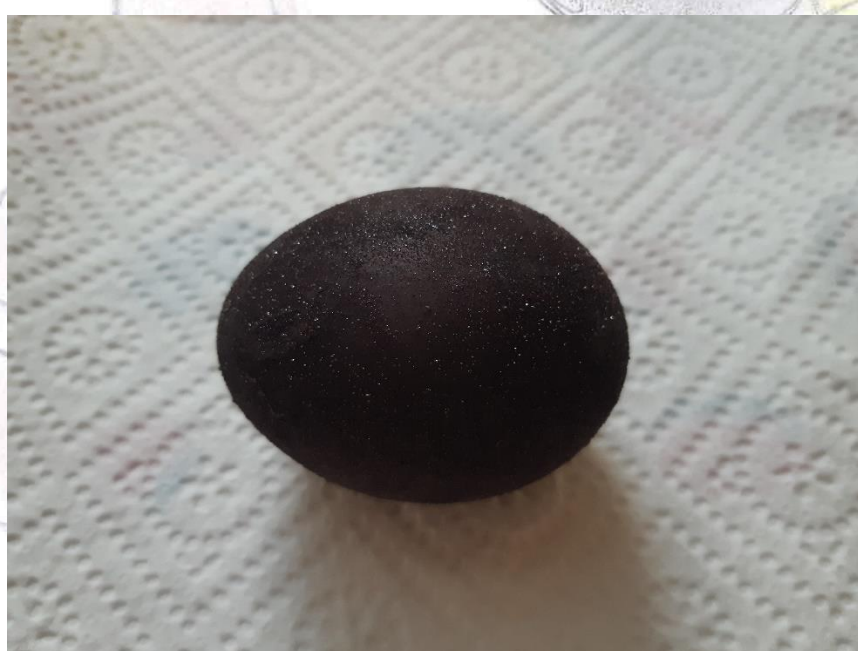
Pred širjenjem virusa se zaščitimo tako, da si umivamo in razkužujemo roke, nosimo zaščitne pripomočke (rokavice, maska), predvsem pa se

poskušamo izogibati stikov z ljudmi. Cepiva še ni na voljo, strokovnjaki predvidevajo, da bo na razpolago čez približno eno leto. Prvi izbruh okužbe so zabeležili na Kitajskem novembra 2019 v mestu Wuhan. V Sloveniji so prvi primer okužbe zabeležili 30. januarja 2020. Moje mnenje o virusu je, da je nevaren, ampak menim, da mediji malo preveč napihujejo resnično stanje. Res je tudi, da bi virus veliko prej zaježili, če bi ljudje ravnali bolj odgovorno, upoštevali pravila in mislili še na druge in ne samo na sebe in svoje ugodje.

Marko Bolčina

FOTOREPORTAŽA

Velikonočno gospodinjstvo na daljavo

Erik Holcer, Frida Benedek Tijan Božič, Nina Jančič

DNEVNIK

Covid-19**21. marec 2020**

V Sloveniji smo danes imeli 383 primerov. 42 novih. Novo žarišče covida-19 je Španija. Imajo 3.803 novih primerov in 285 smrtnih žrtev.

22. marec 2020

V Sloveniji smo danes zabeležili 31 novih primerov (skupaj 414) in novo smrtno žrtev (skupaj dve). V Italiji se stanje ne izboljšuje. Zabeležili so 5.560 novih primerov in 651 smrtnih žrtev.

23. marec 2020

V Sloveniji smo danes imeli 28 novih primerov in novo smrtno žrtev, skupaj že tretjo. Na svetu je danes bilo skupaj 1.483 smrtnih žrtev. V Italiji so zabeležili 601 smrtno žrtev. Na svetu je bilo danes skupaj 31.413 novih primerov.

24. marec 2020

Stanje se ne izboljšuje. Doma mi postaja dolgčas in najraje bi videla, da bi bilo vse tako, kot je bilo. Imamo 38 novih primerov in novo smrtno žrtev. V Italiji je bilo 743 novih smrtnih žrtev, kar je zelo žalostno.

25. marec 2020

Na novo smo danes zabeležili 48 primerov in eno novo smrtno žrtev. Na Kitajskem se razmere po treh mesecih končno izboljšujejo.

26. marec 2020

Skupaj imamo že 562 primerov in šest smrtnih žrtev. Stanje v ZDA se hudo slabša. Na lestvici so že višje od Italije in tik pod Kitajsko, ki je na prvem mestu. Italija je cela obupana in ljudem nad starostjo 60 let ne omogoča več zdravljenja z respiratorjem.

27. marec 2020

Prva na lestvici je zdaj ZDA, saj je tam 14.957 novih primerov. Slovenija ima danes rekordno število novih primerov, in sicer kar 70. Imeli smo tudi tri nove smrtne žrtve. Menim, da bo po tem zelo huda gospodarska kriza.

28. marec 2020

Imamo 52 novih primerov in nobene smrtne žrtve. ZDA so še vedno prve na lestvici.

29. marec 2020

Covid-19 je terjal 33.564 smrtnih žrtev po svetu. V Sloveniji smo danes imeli 46 novih primerov (skupaj 730) in dve novi smrtne žrtvi. V ZDA so imeli 12.321 novih primerov.

30. marec 2020

Na našo srečo danes nismo imeli smrtnih žrtev, smo pa imeli 26 novih primerov (skupaj 756). Malo me žalosti, ko po televiziji slišim, da se ljudje ne držijo novih ukrepov za zajezitev virusa.

31. marec 2020

Bolezen je danes terjala štiri nove smrtne žrtve (skupaj že 15) in 46 novih primerov (skupaj 802). Zelo hude razmere so tudi v ZDA, Italiji in Španiji. Pri poročilih sporočajo, da se v Sloveniji obolelim stanje izboljšuje.

1. april 2020

V Sloveniji je danes 39 novih primerov (skupaj 841) in nobene smrtne žrtve. Kljub vsemu me zelo žalosti, da bo to šolsko leto očitno klavrno. Sem deveti razred in ob misli, da vate mogoče ne bo, mi gre kar na jok ... Kakorkoli, pomembno je, da v takšnih trenutkih znamo ostati močni.

2. april 2020

To je zadnji dan, ko poročam o koroni. Na svetu je že več kot milijon okuženih. Imeli smo 56 novih primerov (skupaj 897) in dve novi smrtne žrtvi (skupaj 17). Malo mi je žal, da se nam to dogaja, ampak nas je ta situacija nekaj naučila, in sicer da moramo uživati v vsakem trenutku.

Ema Šolar

NAVODILA ZA PREGANJANJE DOLGČASA

1. Greš v kad/tuš, se okopaš in zraven poješ, v roki pa imaš tuš ročko, šampon ... Kar koli želiš.
2. Vzameš svoje najljubše flomastre in si pobarvaš obleke. Seveda z maminim dovoljenjem.
3. Če se dolgčas ne poleže, splezaj na posteljo ali kavč in oponašaj svojo najljubšo žival.
4. Tvoja desna roka je »Fifi«, leva pa »Riki«, naj se tvoji roki pogovarjata. Iz tega nasedi operno predstavo.
5. Poiščeš albume od svojih staršev, babic, dedkov... in si jih ogledaš. Z dovoljenjem.
6. Mamici narediš frizuro po svoji ali njeni želji.
7. Če se dolgčas še ne poleže, preglej celo stanovanje/hišo, če kaj škripa, potem naj starši podmažejo.
8. Če ti to ne pomaga ... Uči se za šolo ali izbirne predmete.

Kara Stiblik

Korona

Nastopil je čas, ko vsi smo doma, a ne zaradi počitnic, temveč zaradi virusa.

Virus nas je malo pretresel, nekaj sprememb je k nam prinesel.

Vsi za vrati hiš stojimo, saj se virusa malo bojimo.

Pouk imamo kar na daljavo, potem zraven še kaj za zabavo.

Vse počnemo, kar doma to zdaj je stalnica.

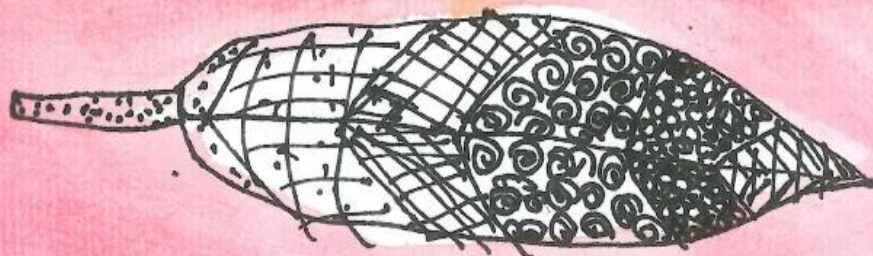
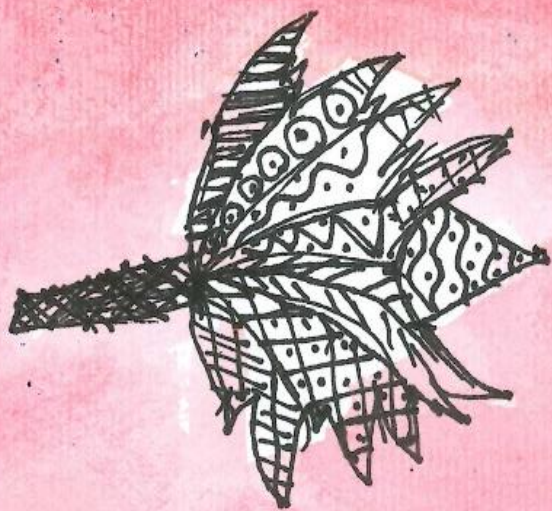
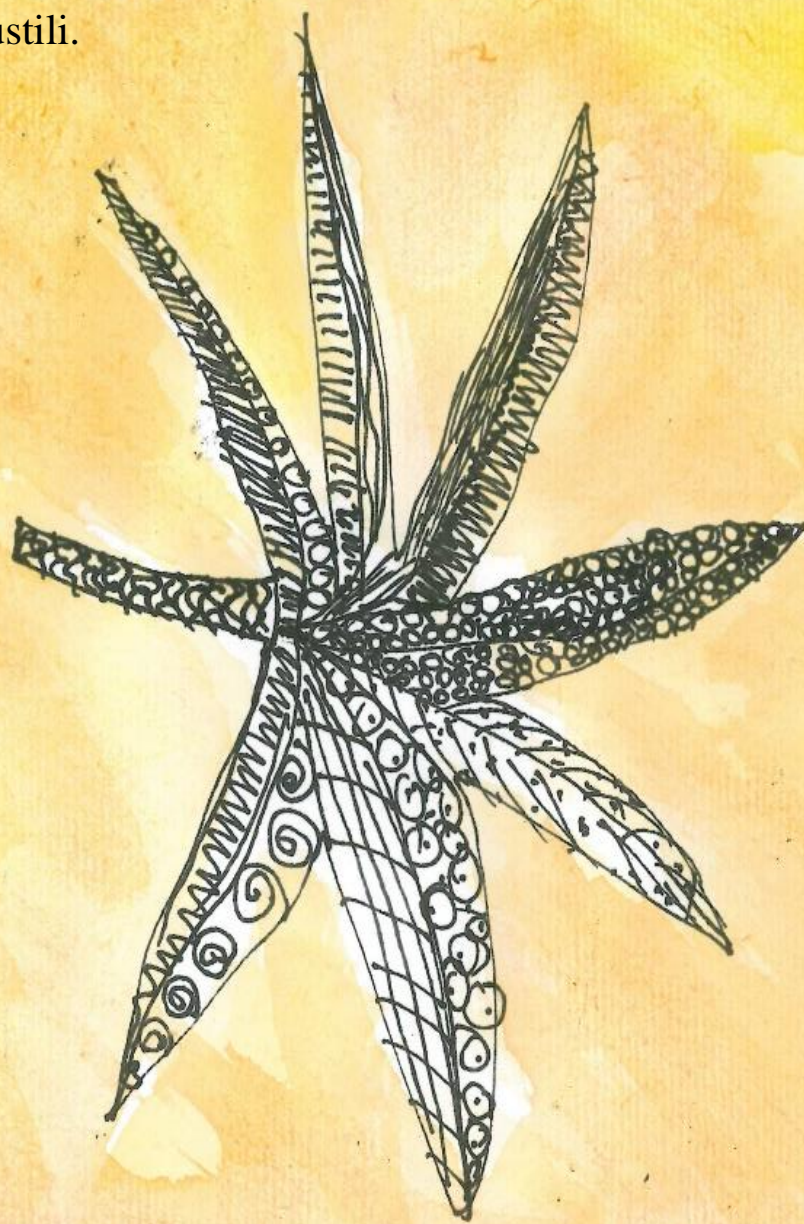
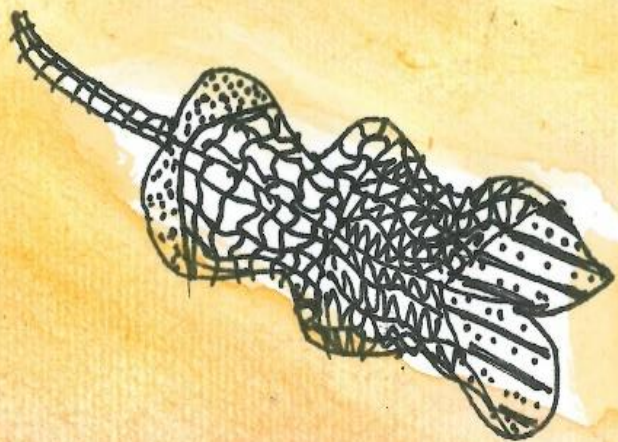
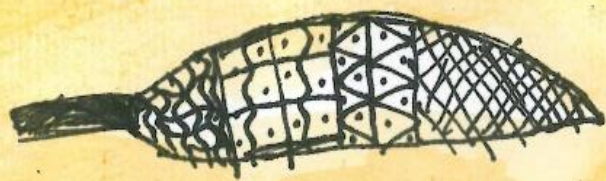
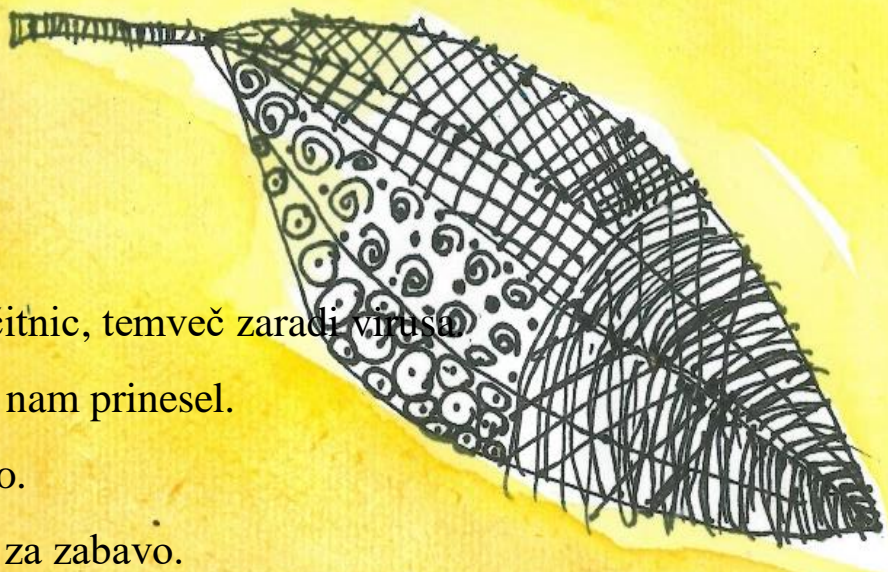
Vsi se z njim zdaj borimo in domov ga ne spustimo.

Upamo, da se ga bomo kmalu znebili, vse spremembe opustili.

In ko virusa konec bo, vsi veseli bomo zelo.

Eva Štavn

Risba: Nina Potočnik

Keksi

O, keksi, keksi,

o, keksi, keksi,

v paketku zaviti so,

o, keksi, keksi,

o, keksi, keksi,

sline cedijo se mi,

o, keksi, keksi,

o, keksi, keksi,

na pladenj postavi mi jih,

o, keksi, keksi,

o, keksi, keksi,

vsi so različnih oblik,

o, keksi, keksi,

o, keksi, keksi,

nekateri s čokolado nabiti so,

ampak veliko stanejo.

Miha Hrastnik

O novem koronavirusu je za zdaj več vprašanj kot odgovorov

Novi koronavirus, kitajski koronavirus ali SARS-CoV-2 povzroča bolezen z imenom covid-19 (coronavirus disease 2019).

Koronavirusi so velika skupina virusov, za katere je značilna ovojnica in so enovijačni RNA-virusi. Njihovo ime izhaja iz značilnega pasa proteinov, ki molijo iz ovojnice in dajejo virusu videz krone. Koronaviruse poznamo že skoraj sto let. Prvega so odkrili leta 1937 pri piščancih, pri človeku pa leta 1965. Poznamo sedem vrst koronavirusov, mednje spadajo štiri takšni, ki povzročajo navaden prehlad in so odgovorni za med 5 in 15 odstotkov prehladov (229E, OC43, NL63 in HKU1). Poznamo tudi tri koronaviruse, ki povzročajo težje oblike bolezni: SARS-CoV-1 (severe acute respiratory syndrome coronavirus 1), ki je izbruhnil leta 2003, MERS-CoV (middle east respiratory syndrome), ki je izbruhnil leta 2012, ter najnovejši SARS-CoV-2, s katerim se spopadamo danes. Koronaviruse torej poznamo že dolgo, čeprav SARS-CoV-2 poznamo le nekaj mesecev. Ker se ravno dovolj razlikuje od prej znanih virusov, ga še ne moremo povsem razumeti.

Začelo se je med 2. in 10. decembrom 2019 na Kitajskem, natančneje v mestu Wuhan, provinci Hubei. Ugiba se, da je na ljudi prešel z netopirjev, kač ali eksotične vrste mačk. 30. decembra 2019 so kitajski zdravniki Kitajski komisiji za nacionalno zdravje poročali o prvih primerih pljučnice s povzročiteljem neznanega izvora. Epidemiologi (ljudje, ki raziskujejo vir in širjenje okužbe) so ugotovili, da so se vsi oboleli nedavno gibali na območju tržnice v Wuhanu, zato so jo 1. januarja 2020 zaprli. 7. januarja 2020 so virologi izolirali novi koronavirus, štiri dni kasneje je terjal prvo smrtno žrtev. Naslednji dan so virus poimenovali 2019-nCoV, torej novi koronavirus 2019, ter »prebrali« celoten genom. 13. januarja se je pojavil prvi primer zunaj Kitajske, in sicer na Tajskem. V dneh, ki so sledili, so se pojavljali vedno novi primeri, virus se je začel širiti v druge države in na različne celine.

V Sloveniji smo prvi primer potrdili 4. marca pri potniku, ki se je vračal iz Maroka. 12. marca je slovenska vlada sprejela odločitev o razglasitvi epidemije v Sloveniji, kar je bila primerna odločitev, saj to pomeni, da so začele veljati

izredne razmere, s čimer je možno sprejeti tudi več ukrepov za zaježitev.

Svetovna zdravstvena organizacija WHO vsak dan izda tako imenovan »situation report«, v katerem poročajo o novostih, številu novo okuženih in številu žrtev, ki jih vsak dan zahteva virus. Poleg tega so statistični podatki prikazani tudi grafično in so zato precej bolj pregledni ter razumljivi za širše občinstvo. So javno dostopni, tako da lahko ljudje dnevno spremljajo potek pandemije.

Bolezen se lahko pojavi 2 do 14 dni po okužbi. V tem času ne vemo, da smo okuženi, lahko pa bolezen že prenašamo na druge. Nato se pojavijo prvi simptomi, in sicer vročina, suh kašelj, težave z dihanjem, v manjšem odstotku tudi driska. Na tej stopnji za 80 odstotkov ljudi bolezen mine precej mirno, pri ostalih 20 odstotkih oboleli potrebujejo zdravniško pomoč, pri najhujši obliki morajo bolnike celo priklopiti na umetno dihanje.

Če spremljamo potek okužb v Sloveniji in dnevno rast okužb, vidimo, da je krivulja skoraj idealno linearna, v zadnjih dneh pa postaja premica vedno bolj položna. To je zelo dobro, saj pomeni, da ukrepi delujejo. Krivulja obolelih v Italiji je skoraj idealno eksponentna, kar je z vidika javnega zdravstva precej kritično, saj zelo hitro pride do

preobremenitve bolnišnic, kar pomeni, da novih bolnikov ne morejo več sprejemati. Zaradi tega je odstotek smrtnosti večji, saj mnogo ljudi ne pride do ustrezne oskrbe.

Kot mikrobiologinji se mi zdi izjemnega pomena, da sledimo spletnim stranem, ki nudijo zanesljive

informacije. Najbolje je, če beremo strokovne članke, ki so objavljeni na znanstvenih spletnih straneh. Tam so objavljeni članki, ki gredo skozi mnogo pregledov in so podkrepjeni z eksperimentalnimi dognanji. Vsekakor se ne smemo zanašati na Facebook komentatorje in vplivneže, ki nimajo ustreznega znanja o osnovah delovanja virusov in imunskega sistema. Živimo v svetu, kjer je zelo enostavno v širni svet poslati video ali zapis s svojim mnenjem. A vendar se je smiselno vprašati po izobrazbi osebe, ki nam posreduje (ne)strokovno razlago. Virologija je izjemno kompleksna veda, zato bi moralo biti mnenje ljudi brez osnovnega poznavanja o delovanju virusov nepomembno. Mislim, da v današnjem času ljudje prevečkrat vzamemo vsako prebrano novico za absolutno resnico, a ni vedno tako. Medijem sta mnogokrat še vedno pomembnejši visoka branost ali gledanost, četudi morajo za ceno tega ljudi zavajati ali pretiravati, da novica izpade bolj šokantna.

Pomembno je zaupati zdravnikom in znanstvenikom s področij virologije, imunologije, epidemiologije in infektologije. Vse moči znanstvenega sveta so namreč uprte v iskanje odgovorov na nerešena vprašanja, raziskave z namenom odkrivanja zdravil in cepiva, da se bomo lahko v prihodnje lažje spopadali z novim koronavirusom. Zato vas spodbujam, da vsako informacijo v zvezi s trenutno situacijo kritično ocenite in jo preverite v zanesljivem viru.

Odkar se je novi koronavirus pojavil v naši bližnji okolici in tudi pri nas, lahko slišimo ljudi, ki pravijo, da je bolezen covid-19 enaka gripi. Pa je res? Ni. Gripo poznamo že dolgo, novi koronavirus pa le nekaj mesecev. To pomeni, da ne poznamo obnašanja SARS-CoV-2 v daljšem časovnem obdobju, ne vemo, do kdaj bo epidemija trajala in ali jo bodo višje temperature končale, ali bo na začetku zime novi koronavirus ponovno izbruhnil, ali bo do takrat mutiral in se bomo spopadali z drugačno obliko bolezni. Nasprotno za gripo vemo, kako se obnaša v populaciji, kdaj lahko pričakujemo največ okužb, koliko časa bo izbruh trajal, približno koliko ljudi bo zbolelo in koga bo najbolj prizadela. Predvsem pa se lahko

pred njo zaščitimo s cepivom, česar za novi koronavirus za zdaj še ne moremo reči.

Na tem mestu se je smiselno ozreti še na proticepilstvo in smiselnost cepiv. V zadnjih letih se na družbenih omrežjih pojavljajo skupine, v katerih se združujejo ljudje, katerih prepričanje je v nasprotju z vsemi znanstvenimi dognanji zadnjih 200 let. Cepiva so učinkovita. S pomočjo cepiv nam je uspelo izkoreniniti črne koze, katerih smrtnost je bila 30-odstotna. Si lahko predstavljamo, kaj bi to pomenilo v današnjem času? Smrtnost zaradi novega koronavirusa se ocenjuje na približno 4 odstotke, smrtnost črnih koz pa je bila več kot sedemkrat večja. S cepivi smo iz razvitih držav izgnali tudi bolezni, kot so mumps, ki lahko povzroča neplodnost, vnetja organov in gluhost, otroško paralizo, ki lahko povzroči trajno paralizo, davico, ki povzroči blokado dihalnih poti in poškoduje srčno mišico in še bi lahko naštevala. Te bolezni pustijo trajne posledice pri prebolelih ali pa je njihova smrtnost izjemno visoka. Je torej res vredno zavrniti cepiva, katerih najpogostejši stranski učinek je rahlo povišana telesna temperatura, ali tvegati, da se bolezni, ki smo jih že skoraj izkoreninili, vrnejo in začnejo povzročati redne epidemije z mnogo hujšimi posledicami, kot jih povzroča novi koronavirus? Zdaj vidimo, kakšen bi bil svet brez enega cepiva. Si lahko predstavljamo, kakšen bi bil brez vseh? Po mojem mnenju precej temačnejši.

Za konec bi zapisala, da je vedno najpomembnejše zdravje. Upam, da se bomo po koncu epidemije začeli bolj zavedati pomena zdravja v vsakdanjem življenju in kaj vse nam omogoča. V času, ko ostajamo doma, si želim, da si vzamemo čas za stvari, za katere smo vedno rekli, da nimamo časa. Morda je pravi čas, da si priznamo, da nihče ne more biti strokovnjak na vseh področjih in da nas lahko iz trenutne situacije rešijo zgolj ljudje, ki imajo za sabo leta izobraževanja in izkušenj pri delu z virusi. Ali kot je že okoli daljnega leta 1840 zapisal France Prešeren: »Le čevlje sodi naj Kopitar.«

Vsem želim, da ostanete zdravi in upam, da ostajate doma, saj s tem rešujete življenja.

Nika Gobec,
diplomirana mikrobiologinja